

ВІДГУК
офіційного опонента на дисертацію
ФЕДОРАК ДАР'І ВАДИМІВНИ
«Музична творчість Гільдегарди Бінгенської
у жанрово-стильовому аспекті»,
подану до захисту на здобуття наукового ступеня
кандидата мистецтвознавства (доктора філософії)
за спеціальністю 17.00.03 – Музичне мистецтво

Відкритий інформаційний простір, створений завдяки інтернет технологіям, докорінним чином змінив і життя, і людину. Колосально зросли можливості в отриманні музичної інформації. На сайтах інтернету можна знайти відомості про музику, композиторів, виконавців і події музичного життя всього світу. І що найважливіше – можна побачити рукописи і послухати аудіо / відеозаписи, раніше недоступні, через що наші уявлення про значні пласти музики були доволі гіпотетичними. Візантійська музика і латинська церковна монодія, пісні французьких трубадурів і фольклор народів світу... Навіть не завжди усвідомлюєш, що за останні 20 років з'явилася звукова перспектива, зворотна, так би мовити, на десять віків в глибину музичної історії людства.

Значною мірою саме відкритий інформаційний простір і доступність джерел – facsimile рукописів з музично-літургічною творчістю абатиси Гільдегарди Бінгенської – уможливили появу дисертаційного дослідження Федорак Д. В. «Музична творчість Гільдегарди Бінгенської у жанрово-стильовому аспекті». Поява такої роботи є своєчасною і науково вагомою відповіддю на музично-мистецькі запити сучасної України, адже початок третього тисячоліття ознаменований ренесансом духовної музики. Сучасні композитори пишуть музику, надихаючись релігійними текстами і старовинним богослужбовим репертуаром. Широко обговорюється питання, якою має бути сучасна церковна музика. Відроджується давньоруська церковно-співацька традиція тощо.

У роботі Федорак Д. В. систематизовано і науково опрацьовано значний творчий доробок музикознавців і виконавців, які працювали із музичною спадщиною Гільдегарди Бінгенської. Вивчення і критичне осмислення цього доробку дозволили дисертантці систематизувати відомості щодо життя і творчості абатиси, розкрити особливості її релігійно-творчого світогляду, зробити періодизацію її музичної творчості, описати рукописні джерела, які

містять твори святої Гільдегарди, а також класифікувати збережені піснеспіви за тематикою і жанровою приналежністю.

Дослідження монодичних традицій церковного співу вже мають свою історію і складають окрему галузь музикознавства. Знання сучасних підходів і методів аналізу монодичного репертуару дозволили дисертантці систематизувати композиційні та інтонаційно-ритмічні особливості піснеспівів святої Гільдегарди, продемонструвати формульний характер їх формотворення, виявити стійкі мелодико-інтонаційні моделі. Подальшого розвитку в роботі Федорак Д. В. отримує теорія мелодичної формульності, зокрема, в аспекті закономірності зв'язку між мелодичними формулами і групами нотних знаків.

Дослідження середньовічного католицького богослужбового співу є надзвичайно трудомістким. Воно потребує розуміння латини, знань з музичної палеографії, текстології, літургії, а також навичок читання невменної й хоральної нотації. Опанування необхідного для роботи комплексу знань і професійних навичок є особистим досягненням дисертантки, яке уможливило її фахове дослідження латинських музичних рукописів XII століття. Вагомим науковим здобутком дослідниці є запропоноване нею розшифрування піснеспівів Гільдегарди Бінгенської зі збірки «Symphonia» і літургійної драми «Ordo Virtutum», у зв'язку з чим постають наступні питання: Чи сучасні дослідники дійшли згоди щодо принципів читання нотації святої Гільдегарди, та які виникали труднощі в процесі вашої роботи?

Глибину емоційного занурення у релігійно-творчий світ абатиси засвідчують власні малюнки Федорак Д. В. до літургійної драми «Ordo Virtutum». Ці малюнки є спробою унаочнити ідеї твору, що перегукується із описаною в роботі презентацією релігійно-творчого універсуму Гільдегарди Бінгенської у вигляді цифрової моделі, здійсненою М. Фасслер. Чи не думали Ви про створення і представлення власної моделі світу святої Гільдегарди? І, у зв'язку з цим, наступне питання: чи існують наразі дослідження, присвячені універсалізму мислення Гільдегарди Бінгенської?

Осягнення і відтворення музичного стилю віддалених епох – непроста задача, яка вимагає і глибоких знань, і творчої інтуїції. Тим більше, що католицький богослужбовий спів середньовіччя – явище досить неоднорідне. Узагальнюючи сучасні уявлення про григоріанський хорал, дисертантка пише про його «позаособистісний», «відчужений» характер: «Уподібнюючись ангелогласному співу, мелодії григоріанського хоралу мали позаособистісний характер, відображали сакральну сутність богослужбового обряду з його іде-

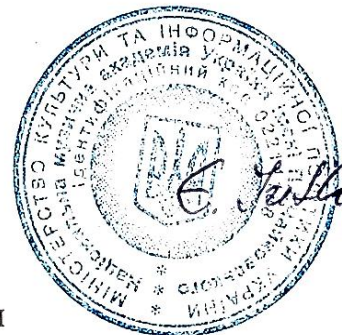
ями тимчасового й вічного, були позбавлені динамічної спрямованості, енергії ритму, гострих ладових тяжінь. М'яка, приємна манера виконання хоралів високими чоловічими голосами, які плавно й зосереджено лунали під склепіннями романських і готичних соборів, також ототожнювалася зі святістю, повною відчуженістю від реального світу» (с. 71).

Разом з тим, Бернард Клервоський – відомий цистерціанський богослов і містик XII століття – у листі до вікторіанців Монт'є-Рамі писав: «У співі мелодія повинна бути серйозною, а не легковажною або необтесаною. Вона має бути солодкою й не легковажною; вона повинна як зачаровувати вуха, так і чіпати серця, вона має полегшити смуток у серцях і пом'якшити злі пристрасті; а також вона ніколи не повинна приховувати, але посилювати сенс слів» (в перекладі авторки дисертації, с. 96–97). Отже, як в окресленому контексті можна охарактеризувати авторський стиль Гільдегарди Бінгенської, та які акценти проявляються в сучасних виконавських інтерпретаціях піснеспівів святої Гільдегарди?

Дисертація Федорак Д. В. є самостійним, методологічно обґрунтованим дослідженням, виконаним на належному фаховому рівні. Перспективність і практична цінність роботи є очевидною. Публікації за темою дисертації представлені у потрібній кількості у наукових виданнях, затверджених МОН України. Опубліковані статті і текст автореферату розкривають основні положення дисертації.

Дисертаційне дослідження Федорак Дар'ї Вадимівни «Музична творчість Гільдегарди Бінгенської у жанрово-стильовому аспекті» відзначається новизною й актуальністю проблематики, відповідає вимогам МОН України, а його авторка заслуговує присудження наукового ступеня кандидата мистецтвознавства за спеціальністю 17.00.03 – Музичне мистецтво.

Офіційний опонент –
кандидат мистецтвознавства,
в.о. доцента кафедри теорії музики
Національної музичної академії України
ім. П. І. Чайковського

ІГНАТЕНКО Є. В.

